

Danuta Hornik

BIOMEDYCZNE PODSTAWY EDUKACJI PROZDROWOTNEJ

PROGRAM NAUCZANIA DLA LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO

CHORZÓW 2013

WPROWADZENIE

Prezentowany program nauczania przedmiotu "Biomedyczne podstawy edukacji prozdrowotnej" dla liceum ogólnokształcącego powstał jako odpowiedź na oczekiwania uczniów dotyczące praktycznej wiedzy w zakresie fizjologii ludzkiego ciała, profilaktyki i diagnostyki chorób, sposobów leczenia uzależnień czy walki ze stresem.

Lista proponowanych zagadnień wytypowana została w oparciu o ankietę przeprowadzoną wśród uczniów klas pierwszych liceum i zawiera treści komplementarne do wybranych zagadnień zawartych w podstawie programowej dla przedmiotu Przyroda dla liceum ogólnokształcącego.

Program jest zatem skierowany do tych ambitnych i pełnych ciekawości uczniów, którzy nie wybrali przedmiotów przyrodniczych do realizacji w zakresie rozszerzonym, jednak nie wystarczają im tematy proponowane w podstawie programowej przedmiotu Przyroda.

Wybór konkretnych zagadnień został również podyktowany możliwością współpracy z placówkami naukowymi i ośrodkami diagnostycznymi oraz pracownikami tychże instytucji, którzy od dłuższego czasu zapraszają grupy zainteresowanych uczniów na pokazy, prowadzą w szkole warsztaty, wykłady i pogadanki. Program posiada dzięki temu ważne elementy preorientacji zawodowej.

Wykorzystując wieloletnie doświadczenie we współpracy z wydawnictwem Operon, w trakcie przygotowywania programu inspirowano się sprawdzonym programem nauczania biologii dla liceum ogólnokształcącego tego właśnie wydawnictwa.

1. Do przedstawienia programu użyto tabel. Zawarte są w nich podstawowe hasła programowe oraz ich szczegółowe rozwinięcie.

Cele edukacyjne i osiągnięcia uczniów sformułowano na trzech poziomach, jako: wiadomości, umiejętności oraz postawy i przekonania ucznia.

Obok, w formie opisu, zamieszczono procedury osiągania celów.

W wyniku realizacji programu uczeń powinien się wykazać wiadomościami dotyczącymi:

- budowy oraz funkcjonowania organizmu człowieka
- kontroli i koordynacji procesów życiowych człowieka
- wpływu czynników chorobotwórczych (patogennych), w tym środowiskowych, na organizm człowieka

- sposobów ograniczania wpływu czynników chorobotwórczych na organizm człowieka

– zasad prawidłowego żywienia

– chorób zakaźnych oraz cywilizacyjnych

– zasad działania na rzecz własnego zdrowia: profilaktyki, higieny i komponentów zdrowego stylu życia.

Uczeń powinien również opanować umiejętności w zakresie:

– całościowego postrzegania budowy i funkcji życiowych organizmu człowieka

– praktycznego stosowania wiedzy teoretycznej z zakresu anatomii i fizjologii człowieka

– zdobywania potrzebnych informacji w celu ochrony zdrowia własnego i innych osób

– korzystania z różnych źródeł informacji z zakresu biologii, profilaktyki, higieny i zdrowia człowieka

– rozpoznawania zagrożeń dla zdrowia człowieka

– rozpoznawania symptomów chorób, w tym szczególnie chorób cywilizacyjnych i społecznych

– przedstawiania współzależności istniejących między organizmem człowieka, a otoczeniem przyrodniczym i społecznym.

Ponadto uczeń powinien prezentować postawy, przekonania i zainteresowania dotyczące odpowiedzialności za zdrowie własne i innych ludzi oraz stosowania zasad profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia, a w tym:

– krytycznego stosunku wobec zachowań prowadzących do nałogów i uzależnień

– przewidywania skutków palenia papierosów, zażywania narkotyków oraz picia alkoholu

– przewidywania konsekwencji nieprawidłowego żywienia

– gotowości do działań na rzecz ochrony zdrowia własnego i innych osób

2. Nauczanie z wykorzystaniem programu „Biomedyczne podstawy edukacji prozdrowotnej” ma na celu wyposażenie ucznia w wiedzę użyteczną życiowo, wspierającą jego wszechstronny i dostosowany do współczesności rozwój osobowy. W związku z tym elementarne treści biologiczne zostały tu połączone z zagadnieniami dotyczącymi higieny i profilaktyki zdrowia (choroby i uzależnienia) oraz prezentacją najnowszych osiągnięć w dziedzinie diagnostyki medycznej. Aby osiągnąć konkretne cele kształcenia i wychowania zaproponowano zajęcia polegające na współpracy szkoły i uczniów z różnorodnymi placówkami naukowo – dydaktycznymi. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę wybranych działów tematycznych.

Dział I: Organizm człowieka – współpraca narządów w celu utrzymania homeostazy

Realizacja tego działu ma na celu uświadomienie uczniom związków istniejących pomiędzy budową organizmu ludzkiego a jego podstawowymi funkcjami życiowymi: odżywianiem, oddychaniem, wydalaniem i reakcją na bodźce płynące ze środowiska. Podsumowaniem tego działu jest analiza koordynacji i regulacji funkcji życiowych z uwzględnieniem problemów i sposobów ochrony zdrowia psychicznego.

Omawiając zagadnienia dotyczące odżywiania się człowieka, postawiono nacisk na poznanie tak istotnych zagadnień, jakimi są problemy żywienia. Prezentacja racjonalnego i higienicznego żywienia w kontekście zaspokojenia naturalnych potrzeb organizmu pozwoli wyjaśnić młodzieży podłoże fizjologiczne odżywiania.

Ze względu na niebagatelną dla tego zagadnienia rolę czynnika psychologicznego – zwłaszcza w odniesieniu do uczniów liceów – postanowiono dokładnie omówić często spotykane wśród młodzieży zaburzenia typu anoreksja, bulimia i otyłość, problematykę wegetarianizmu i diet odchudzających. W związku z tym zwrócono specjalną uwagę na charakterystykę różnych rodzajów diet, podkreślając ich szczególne znaczenie w różnych fazach rozwoju człowieka.

Dział II: Choroby człowieka

Realizacja tego działu ma szczególny wydźwięk wychowawczy. Badania dowodzą, że nie leczenie, lecz profilaktyka jest najlepszym sposobem na poprawę zdrowotności społeczeństwa. W związku z tym podnoszenie stanu świadomości z zakresu higieny i profilaktyki zdrowia ma obecnie

pierwszoplanowe znaczenie dla obniżenia liczby zachorowań w przyszłości. Przygotowanie teoretyczne uczniów oraz kształtowanie nawyków higienicznych w kontekście poznania związków zachodzących między dbałością o stan fizyczny i psychiczny, jakością środowiska a własnym zdrowiem powinniśmy zaliczyć do najważniejszych oddziaływań wychowawczych szkoły. Wyjątkowo istotne jest również pokazanie uczniom realnych możliwości ograniczenia zagrożeń chorobami cywilizacyjnymi (w tym szczególnie nowotworami).

3. W celu osiągnięcia dobrych wyników w pracy z uczniami proponuje się następujące strategie nauczania:

strategię asocjacyjną, problemową, operacyjną i emocjonalną.

- Strategia asocjacyjna - wykorzystuje typowy przekaz wiedzy w formie słownej, czyli pogadankę, prelekcję, różne formy wykładu, referat ucznia czy też pracę z tekstem. Uczeń otrzymuje i przyswaja gotowe informacje podane mu w formie słowa pisanego lub jako przekaz ustny.

- Strategia problemowa - opiera się na różnych odmianach metod problemowych stosowanych w formie pracy indywidualnej lub grupowej. Są to: burza mózgów, debata czy dyskusja panelowa.

Nauczyciel organizuje warunki umożliwiające uczniom samodzielne zdobywanie wiedzy, dzieje się to poprzez rozwiązywanie problemów teoretycznych lub praktycznych. Następnie nauczyciel kieruje procesem rozwiązywania problemów, a uczniowie, wykorzystując rozumowanie, wyjaśnianie i uzasadnianie samodzielnie wypracowują rozwiązanie problemu.

- Strategia operacyjna - polega na indywidualnych lub grupowych ćwiczeniach, doświadczeniach i obserwacjach, modelowaniu oraz projektowaniu. Dzięki tej strategii następuje rozwijanie manualnych i intelektualnych umiejętności ucznia.

- Strategia emocjonalna - łączy wszystkie wymienione metody z wycieczką, projekcją filmu, slajdów, grą dydaktyczną, pracą w grupach czy dyskusjami różnego rodzaju. Nastawiona jest na rozwijanie u uczniów procesów emocjonalnych. Jak pokazują badania, przeżywanie jest jedną z najbardziej skutecznych, dających szybkie i trwałe efekty, metodą nauczania i uczenia się.

4. Podstawowe metody pomiaru i oceny osiągnięć pozwalające na śledzenie postępów ucznia to kontrola bieżąca polegająca na ocenie aktywności na lekcji i wypowiedzi ustnej. Ocenie podlegają również zawartość merytoryczna i sposób przygotowania referatów i prezentacji oraz innych form pracy domowej ucznia. Podsumowaniem semestru nauki może być sprawdzian

złożony z zadań otwartych i zamkniętych oraz krótkiej pisemnej wypowiedzi ucznia na wybrany temat.

Ocena danego etapu edukacyjnego stanowi ocenę:

- nabytych umiejętności
- wiedzy
- aktywności
- rozwoju intelektualnego związanego z danym przedmiotem dla tego właśnie etapu. Jest więc wypadkową całego ocenianego etapu.

Podczas nauczania z wykorzystaniem programu „Biomedyczne podstawy edukacji prozdrowotnej” proponuje się następujące poziomy wymagań w celu uzyskania określonych ocen::

- ocena dopuszczająca – opanowanie minimum wiadomości - wiedza odtwórcza i umiejętności wynikających ze realizowanego programu nauczania (zawartych w podstawie programowej, kategoria celów edukacyjnych P)
- ocena dostateczna - opanowanie podstawowych wiadomości i umiejętności (zawartych w podstawie programowej, cel edukacyjny P), dostrzeganie podstawowych związków między elementami środowiska przyrodniczego lub elementami organizmu
- ocena dobra - opanowanie umiejętności (podstawa programowa, kategoria celów PP), dostrzeganie związków między elementami środowiska przyrodniczego lub żywego organizmu, wysuwanie prawidłowych wniosków, właściwe posługiwanie się terminologią biologiczną oraz pomocami dydaktycznymi
- ocena bardzo dobra - opanowanie wiadomości i umiejętności w zakresie realizowanego materiału, dostrzeganie związków między elementami środowiska przyrodniczego lub elementami żywego organizmu, umiejętność korzystania z pomocy dydaktycznych (np. plansze, atlasy, modele)
- ocena celująca - wykraczanie poza podstawę programową (cel edukacyjny PP), samodzielne rozwijanie własnych uzdolnień i zainteresowań poparte zdobywaniem sukcesów w konkursach i olimpiadach o tematyce zbieżnej z podstawą programową
- ocena celująca na semestr lub koniec roku może być wystawiona po spełnieniu następujących wymogów:
 - ocena bardzo dobra oraz minimum:

- uczestnictwo w II etapie (etap okręgowy, równoznaczny z wojewódzkim) Olimpiady Biologicznej, Eskulapiady, Olimpiady Wiedzy o Żywieniu lub
- finał ogólnopolskiego lub wojewódzkiego konkursu biologicznego albo konkursów o tematyce zbieżnej z podstawą programową lub
- prezentacje, sesje naukowe przygotowane na terenie szkoły lub poza nią, szeroko wykraczające poza program nauczania lub
- publikacje o tematyce biologicznej , zbieżnej z podstawą programową (także dla potrzeb wewnętrznych)

5. Proponowany przydział godzin do realizacji programu „Biomedyczne podstawy edukacji prozdrowotnej” obejmuje jedną godzinę tygodniowo w klasie II liceum ogólnokształcącego.

6. Szczegółowy opis realizacji treści nauczania zawartych w podstawie programowej programu „Biomedyczne podstawy edukacji prozdrowotnej” jest uzupełniony o kategorie celów edukacyjnych, czyli poziomów wymagań dotyczących wiadomości i umiejętności, po spełnieniu których uczeń może spodziewać się konkretnej oceny. Są to:

(P) – poziom podstawowy, który obejmuje wymagania konieczne i podstawowe, niezbędne do uzyskania oceny dopuszczającej i dostatecznej

(PP) – poziom ponadpodstawowy, który obejmuje wymagania rozszerzające, pozwalające na uzyskanie oceny dobrej i dopełniające, pozwalające na uzyskanie oceny bardzo dobrej i celującej.

7. Poniżej zamieszczono szczegółowy opis realizacji treści nauczania (forma tabelaryczna):